

Notes sobre els lepidòpters de les comarques gironines

per
Albert Masó Planas
José J. Pérez De Gregorio
Angel García García
Ignacio
Romañá Ferrer - Vidal

VIII. ALGUNS RESULTATS DE LES RECERQUES FETES ELS ANYS DARRERS

Les recerques dutes a terme els darrers anys en diversos indrets de les comarques gironines, especialment les d'heteròcers fetes a la llum, ens han permès de recollir nombroses mostres de la rica fauna de què gaudeixen les nostres terres, entre les quals cal destacar diverses espècies noves per a la fauna de Catalunya i d'altres de molt notables, interessants o poc conegudes fins ara. Aquest esforç de recerca ha estat possible mercès a la feina conjunta duta a terme pels signats, amb l'estudi constant de la bibliografia científica existent, la informació rebuda d'altres companys i l'estudi del material dipositat a les riques col·leccions del Museu de Zoologia de Barcelona. Agraïm, doncs, l'ajuda rebuda dels companys i amics que s'esmenten al text i, un cop més i com sempre, als amics Srs. Francesc Español i Oleguer Escolà les facilitats donades per a l'estudi de les col·leccions del Museu de Zoologia de Barcelona i la consulta de la Biblioteca del centre

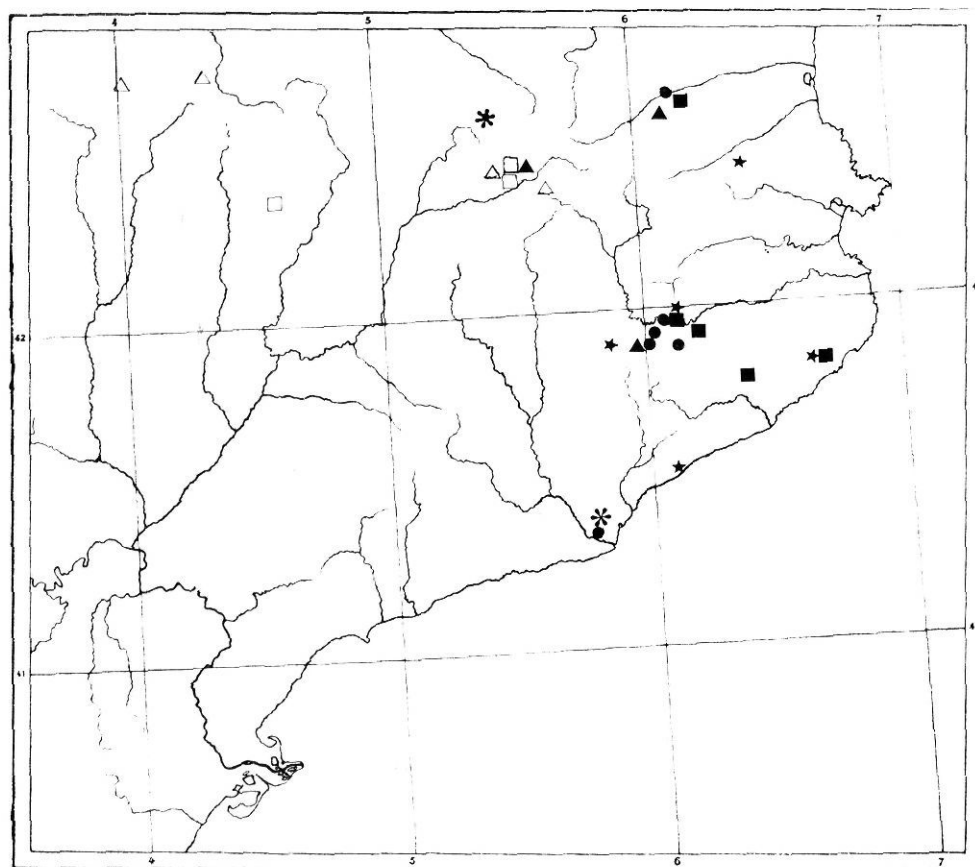
LASIOCAMPIDAE

Malacosoma castrensis L. Habita l'Alt Pirineu i s'ha trobat o esmentat fins ara al VII a la Molina i als Coms de Das (Cerdanya) (Romañà i García), el Vernet (GRASLIN, 1863) i la Vall d'Aran i Benasc (Ribagorça) (col. Museu de Zool. Barcelona).

Eriogaster lanestris L. Trobat a Alp i Das (Cerdanya) i a Caregue (Pallars Sobirà), III-IV (García i F. Vallhonrat), la cita és nova per a Catalunya i per als Pirineus Orientals, on sembla que habita exclusivament. Cal dir que, l'estiu de 1974, els amics Casas i Teixidor, d'Olot, van recollir sobre **Prunus spinosa** (arç negre) a la Molina, erugues que semblaren d'aquesta espècie, però que no van arribar a assolir liur complet desenvolupament, car moriren sense arribar a donar l'insecte adult.

Cal dir també que la seva cogenèrica **E. ramicola** SCHIFF., que vola a la tardor, XI-XII, sembla fins ara localitzada a la barcelonina Serra de Vallvidrera (CUNI, 1874 i 1888, SAGARRA, 1915), on viu amb les **Trichura crataegi** i **aliciis**, de les quals hi ha riques sèries a la col. Mus. Zool. Barcelona. L'altra espècie catalana del gènere, **E. catax** L., es coneix també només de les nostres comarques: Sant Sadurní d'Osormort (Guilleries) i Sant Pau de Segúries (Ripollès) (VILARRUBIA, J. 1932).

Phyllodesma kermesifolia LAJ., 1960. Descoberta a Andalusia l'any 1955 i trobada successivament a Castella, Navarra, València i Alacant, un de nosaltres (DE-GREGORIO, 1978) la descobrí a Catalunya, a Susqueda i Anglès (Guilleries) i a Maçanet de la Selva. Recerques posteriors ens han permès de localitzar-la a dos in-

FAUNA CATALANA

- ▲ TREMULIFOLIA
- ILICIFOLIA
- KERMESIFOLIA
- LANESTRIS
- △ CASTRENSIS
- ★ BUCEPHALOIDES
- * ERMINEA

drets més: Vilafranca de Conflent (Pirineus Orientals francesos) (MASO i DE-GREGORIO, 1980) i aquest any a Bell-lloc (Gavarres), on hem recollit 3 individus. Vola en una generació, els mesos de III-IV i es desconeix la seva biologia, no havent-se recollit encara a Catalunya cap femella. Cal dir que les nostres troballes han estat fetes sempre en indrets humits (rieres, rierols, embassaments) on creixen els pollancre (Populus sp) que podrien ésser llur planta hoste i no pas el coscoll (Quercus coccifera) com cregué el seu descobridor, Yves de Lajonquière. Alguns autors sostenen l'existència d'una segona generació estiuenca (VII-VIII). Nosaltres, malgrat haver recollit 3 individus a l'estiu (Susqueda i Bell-lloc), ho dubtem, per les especials característiques biològiques del gènere **Phylodesma** HB., si bé l'opinió contrària (basada en una major evolució de l'espècie, atesa la seva biogeografia, cosa que la faria semblant a la d'*Epicnaptera suberifolia* DUP), és igualment defensible. Al nostre entendre, els individus estiuencs, mentre no tinguem més seguretats, no són sinó producte d'eclosions retardades.

Pel nombre d'individus recollits des de llur descoberta el 1977 (menys d'una vintena, tots mascles) sembla ésser una espècie força rara a

la nostra fauna, si bé es troba bastant estesa. La seva època de vol, molt primerenca i quan les nits són encara fredes, pot també explicar en part els pocs individus recollits i el fet que, fora de les nostres, no hi hagi altres troballes.

P. tremulifolia HB. Espècie no coneguda de Catalunya, ha estat recollida a Viladrau (Guileries) i a Alp (Cerdanya), IV per A. García. LAJONQUIERE (1963) esmenta una única troballa als Pirineus Orientals (Castell de Canigó, Conflent).

P. ilicifolia dubordieui LAJ. Ha estat recollida en diversos indrets de les Guileries: Sau, Viladrau, Osomort (Ibarra, Romañà, Vilarrúbia) i a Sant Martí Sapresa (Selva) (Bosch), IV.

NOTODONTIDAE

Phalera bucephaloides O. Coneguda a la fauna ibèrica exclusivament de Catalunya. Es va esmentar per primer cop de la Plana de Vic (VILARRUBIA, 1964 i 1974). Espècie mediterraniasiàtica, ha estat recollida a les comarques litorals catalanes: Bell-lloc (Gavarres) (De-Gregorio,

rio), la Jonquera (Alt Empordà) (BOLLAND, 1977), Mataró (Maresme) (Masó) i a la zona Montseny - Guillerries (Balenyà, Susqueda). Viu als boscos de tipus mediterrani i menja en estat larvari *Arbutus unedo* (arboç) i *Quercus* (roures, alzines, etc.), els mesos de V a VIII.

Cerura erminea ESPER. Espècie pròpia d'indrets humits europeus, ha estat trobada en diversos punts del País Basc (Guipúscoa), Navarra i a Catalunya, on han estat recollits fins ara dos exemplars: un mascle al Cadí (Pirineus Orientals francesos), VI. 1970 (DUFAY, 1972) i una femella a Fontleó (Pedralbes, Vallvidrera), V. 1956 (Romaña). Viu als voltants de les pollancreres (*Populus*), V-VI.

Harpia verbasci FAB. Aquesta bonica espècie, típica d'indrets humits (rius, rieres i rierols) on creixen els pollancreres, ha estat recollida en diferents indrets catalans (CUNI, 1874 i 1896, VILARRUBIA, 1964, FLORES, 1979). A les comarques gironines ha estat trobada a Bell-lloc (Gavarres) (De-Gregorio), Caldes de Malavella (Selva) (Romaña) i Guillerries, V-VI; VIII-IX.

Ochrostigma velitalis HFN. Espècie molt interessant, localitzada fins ara exclusivament a l'àrea Guillerries - Montseny (Balenyà, Taradell, Aiguafreda, VI-VII. VILARRUBIA, 1964 i 1974, Romaña). De distribució euroasiàtica, s'estén pel Nord de la Península Ibèrica.

Gluphisia crenata ESP. Bell-lloc, VII. 1981 (De Gregorio).

Odontosis camelina L. Queralt, VII-VIII (Josa, Masó, De-Gregorio).

Spatialia argentina SCHIFF. Espècie interessant, coneguda fidelment fins enguany de l'àrea Guillerries - Montseny. Cal destacar dues troballes en indrets litorals i baixos gironins: Bell-lloc i Caldes de Malavella, VI-VII (De-Gregorio i Romaña).

CYMATOPHORIDAE

Cymatophora diluta SCHIFF. Espècie només coneguda fins ara de la Vall d'Aran (M. IBARRA, 1975). Entre el material del Museu de Zoologia de Barcelona, hem trobat tres individus de la zona Guillerries - Montseny (Balenyà, 8-X-1932. A. Vilarrúbia).

CTENUCHIDAE

La família **Ctenuchidae** KIRBY, 1837, té tres representants a la fauna espanyola, dos dels quals habiten Catalunya: **Amata phegea** L., i **Dysauxes punctata** FAB. Si bé aquesta és freqüent a Catalunya, i es troba citada de molts indrets, on vola els mesos de V-VI i VIII-IX, tant

en sa forma nominal com en la f. **servula** BERCE, no passa el mateix amb **A. phegea** L., de la qual només es coneixen 3 troballes a Espanya, totes tres a Catalunya: Vallvidrera, un ex. (M. Llenas, col. Mus. Zool. Barcelona), Olot, VII. 1974 (De-Gregorio) i la Molina, VII. 1950 (J. M.ª Romaña) (ROMAÑA, 1979). Vola al VII als prats, i és atreta per les flors de les **Scabiosa**. Deu ésser freqüent al Pirineu i Pre-pirineu gironí.

Pel que fa a **punctata**, el nostre amic i eminent entomòleg el jutge belga Mr. E. De Laever, té en preparació un estudi de la mateixa a nivell de tot Europa.

ARCTIIDAE

Pelusia muscerda HFN. Ha estat recollida darrerament en diversos indrets: Bell-lloc (Gavarres), Llorà (Finestres), Susqueda (Guillerries), VI-VII; IX, juntament amb **Apaidia mesogona** GOD., atretes per trampes de llum actínica tipus Heath. Ambdues semblen fins i tot freqüent. Es erroni el que diu sobre aquesta espècie el llibre **Mariposas de la Península Ibèrica**, IV (pàg. 248) (ICONA, 1980), sobre l'hàbitat a prats d'aiguamolls, car totes les nostres troballes són d'indrets secs de tipus mediterrani. Igualment, la seva inclusió sistemàtica és totalment errònia, ja que es tracta d'un **Lithosiinae** (vegeu TOULGOET in LERAUT, 1980: 154).

Alguns individus recollits es troben afectats de melanisme.

Eilema uniola RBR., 1858. Aquesta espècie, descrita de Granada i fins ara coneguda d'Andalusia, Nord d'Àfrica (Marroc, Algèria), Portugal i Migdia de França (TOULGOET, 1953) ha estat trobada a dos indrets catalans: Aiguafreda (Montseny), VII-VIII (ROMAÑA, 1979) i Vilafranca de Conflent (Toulgoet, DUFAY, 1961). Es errònia la seva inclusió a la fauna de les Illes Balears (com es fa al llibre d'ICONA esmentat abans, pàg. 208).

Altres **Eilema** interessants recollides han estat **E. griseola** HB., Ribes de Freser (Ripollès), VII. 1919 (A. Weiss, col. Mus. Zool. Barcelona) i **E. pigmaeola** DBL., a Alp (Cerdanya), VII (A. García), la segona només esmentada anteriorment del Montseny (FLORES, 1980).

Chelis maculosa GERM. Viu als prats alpins i subalpins dels Pirineus: els Coms de Das (A. García), Núria (Ripollès) (FLORES, 1979), Sallardú, la Renclusa (Vall d'Aran) (SAGARRA, 1915) i vola de matinada amb altres espècies afins (**E. casta**, **R. purpurata**, **H. testudinaria**, etc.).

Thyria jacobaea L. Arctid heliòfil, viu des dels Pirineus Vall d'Aran, IBARRA, 1975, les Pareres, Queixans (Cerdanya), VIII. 1980 (Romaña), Castellbó (Alt Urgell) i Escaló (Pallars Sobirà) (col. Mus. Zool. Barcelona) fins al Montseny (SAGARRA, 1915). S'ha trobat també a

Olot (Casas, VI i col. Mus. Zool. Barcelona, Carme Gelabert).

Ocnogyna latreillei GOD. Cal destacar la troballa d'un exemplar feta al Coll de Santigosa (Ripollès), 1.064 mts., el 2-V-1981 (Bellavista). Es tracta de la localitat més al Nord i de més alçada d'aquest endemisme ibèric.

Milthocrista miniata FORST., forma **crocea** BIGN. Forma albina, amb el color rosat substituït pel groc. Abundosa als Pirineus Orientals francesos (TOULGOET, **Alexanor**, I: 47-48, 1959). però encara no trobada als catalans ni a la fauna espanyola. Hem recollit aquest any dos exemplars: un mascle a Queralbs (Ripollès), 9-VIII-1981 J. Josa) i una femella a Susqueda (Guilleries), 4-IX-1981 (De-Gregorio). La forma típica és abundosa a tot Catalunya.

LYMANTRIIDAE

Lymantria monacha L. Cal destacar l'abundància aquest any, sobretot al Pirineu, Pre-pirineu i Montseny, sortosament no pas en forma de plaga. Entre els individus recollits al Montseny (Aiguafreda, Sant Hilari Sacalm) hi ha alguns mascles de la forma melànica **nigra** FREY.

HEPIALIDAE

Aquesta família, una de les més primitives dels lepidòpters, compta a la fauna ibèrica amb un petit nombre d'espècies (6), de les quals cinc es distribueixen per les muntanyes del Nord (Pirineus i Monts Cantàbrics) i una és endèmica de la Serra de Guadarrama. Darrerament ha estat objecte d'una revisió (en premsa) per part nostra i creiem que és interessant d'afegir ací les dates que tenim de les comarques gironines:

Hepialus humuli L. La Molina, VII - 1954 (Romaña); Vall de Núria, VII - 1974 (Casas).

Triodia sylvina L. Alp i Das (Cerdanya), Ribes de Freser, Camprodon, Núria i Queralbs (Ripollès), Olot (Garrotxa), Caldes de Malavel·la (Selva), Llorà (Finestres), Viladrau, Susqueda (Guilleries), Palafrugell (Baix Empordà), diversos autors, IX.

Pharmacis pyrenaicus DZL. Vall de Núria, abundós, amb la f. **alticola** OBTH., Puigmal, 2.000-2.600 mts., VII (Josa, Masó, De-Gregorio, Ylla).

Korscheltellus fusconebulosa pyreneensis VTT. La Molina, VII - 1977 (A. García).

* * *

Al present treball donem un mapa amb les localitats de bona part de les espècies esmentades de més interès.